

Тупікова Т. В.,

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов*

*Національного університету «Одеська юридична академія»
<https://orcid.org/0000-0002-1894-8284>*

Козак Т. Б.,

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов*

*Національного університету «Одеська юридична академія»
<https://orcid.org/0009-0002-3434-0663>*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ

Анотація. У статті досліджуються особливості перекладу юридичної термінології з української на німецьку мову з урахуванням значних відмінностей у правових системах України та Німеччини, що обумовлює специфіку перекладацької діяльності в цій галузі. Наголошується, що юридичний переклад є однією з найскладніших сфер перекладу, оскільки від точності та адекватності передачі змісту залежить правова сила документа, а отже, і правові наслідки його застосування. Автор визначає, що основні труднощі перекладу виникають через відсутність повних термінологічних відповідників, особливості синтаксису німецьких юридичних текстів, відмінності в структурі правових інститутів та культурно-правові розбіжності, що потребують не лише лінгвістичних, а й міжкультурних знань. У статті систематизовано типи термінологічної еквівалентності – повну, часткову та відсутню, а також розглянуто основні стратегії перекладу: буквальный переклад, застосування функціонального еквівалента, описове пояснення або адаптацію термінів, які не мають прямих відповідників. Надано приклади складних юридичних термінів, що потребують пояснення або контекстуалізації, а також підкреслено важливість використання авторитетних джерел – спеціалізованих юридичних словників, глосаріїв та електронних баз даних ЕС (IATE, Beck-Online). Зроблено висновок, що успішний переклад юридичних термінів можливий лише за умови комплексної міждисциплінарної компетентності перекладача, яка включає знання мови, права та культури. Результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності перекладачів, у навчальному процесі перекладознавчих дисциплін, а також у процесах гармонізації та адаптації українського законодавства до стандартів Європейського Союзу, забезпечуючи юридичну точність і культурну адекватність перекладів.

Ключові слова: юридичний переклад, термінологічна еквівалентність, німецька мова, правові системи, перекладацька стратегія.

Постановка проблеми. Переклад юридичних текстів традиційно вважається однією з найбільш складних ділянок перекладацької діяльності. На відміну від художнього або публіцистичного перекладу, де певною мірою допускається варіативність, у юридичному перекладі будь-яка неточність або відхилення від змісту може призвести до суттєвих правових

наслідків. Складність перекладу полягає не лише у специфічному словниковому складі юридичної мови, а й у різних підходах до побудови правових систем у різних країнах.

Юридична термінологія німецької мови вирізняється чіткістю, формалізованістю та високим рівнем усталеності. Німецьке право, належачи до континентальної правової сім'ї, має власну термінологічну систему, яка не завжди має прямі відповідники в українській мові. Завдання перекладача полягає не лише у відтворенні значення терміна, а й у врахуванні культурно-правових відмінностей між двома системами.

Актуальність проблеми зростає у сучасних умовах глобалізації, європейської інтеграції та посилення міжнародних правових зв'язків, оскільки точний переклад юридичних термінів є запорукою правової визначеності та ефективної міжнародної співпраці.

Мета. Метою статті є визначення ключових особливостей перекладу юридичної термінології німецькою мовою, аналіз труднощів, що виникають при перекладі, та розробка практичних рекомендацій щодо їх подолання.

Для досягнення мети поставлено такі завдання: дослідити взаємозв'язок між правовими системами України та Німеччини; охарактеризувати проблеми термінологічної еквівалентності; визначити основні стратегії перекладу юридичних термінів; розглянути культурні та стилістичні особливості німецьких юридичних текстів; проаналізувати типові приклади юридичних термінів та можливі варіанти їх перекладу. Об'єктом дослідження є юридичні тексти українською та німецькою мовами. Предметом дослідження є особливості перекладу юридичних термінів у межах порівняння правових систем України та Німеччини.

Аналіз останніх досліджень. Проблема перекладу юридичних текстів привертала увагу численних вітчизняних та зарубіжних дослідників у сфері лінгвістики та права. Дослідження вказують на складність передачі юридичного змісту між правовими системами різних країн та на необхідність комплексного підходу до перекладу, який включає не лише мовні знання, а й правові та культурні компетенції перекладача.

Шаркевич С. [1] та Маттила Х. [2] систематизують проблематику термінологічної еквівалентності, виділяючи три основні типи:

– повна еквівалентність – коли терміни мають прямий відповідник у цільовій мові, і значення повністю збігаються. Прикладом є українське «договір» і німецьке *Vertrag*, де обидва терміни позначають договірні правовідносини з однаковим юридичним значенням;

– часткова еквівалентність – коли терміни збігаються лише частково, тобто мають схожий зміст, але відрізняються певними функціями, обсягом або контекстом застосування. Наприклад, українське «цивільне право» охоплює приватне, сімейне та спадкове право, тоді як німецьке *Zivilrecht* стосується лише приватноправових відносин. У таких випадках перекладач повинен ретельно визначити межі терміна та пояснити відмінності у перекладі;

– відсутність еквівалента – коли в цільовій мові немає прямого відповідника терміну. У цьому випадку застосовується описовий переклад або коментар, що відтворює функціональний зміст терміна. Прикладом є переклад українського терміна «особливо небезпечний рецидив» на німецьку як *'besonders gefährlicher Rückfall'*, де важливо пояснити специфіку кримінально-правової конструкції.

Крім того, сучасні дослідження підкреслюють, що перекладач юридичних текстів повинен враховувати культурно-правові відмінності між системами, оскільки терміни відображають національні правові традиції та практику [3]. Це стосується, зокрема, термінів, які не мають прямих аналогів у іншій системі права, і вимагає використання додаткових пояснень або приміток у перекладі.

Особливу увагу дослідники приділяють синтаксису німецьких юридичних текстів, що характеризується довгими багатокомпонентними реченнями, численними підрядними конструкціями та специфічними термінологічними комбінаціями [4, 5, 6, 7]. Наприклад, речення німецького Кримінального кодексу часто містять складні уточнення щодо суб'єкта, об'єкта та обставин правопорушення, що вимагає від перекладача високої точності та структурного аналізу для адекватного відтворення змісту в українському перекладі.

Отже, аналіз останніх досліджень показує, що переклад юридичних текстів є інтердисциплінарним процесом, який поєднує лінгвістичні навички, знання права та культурну компетентність. Наукові підходи до класифікації термінологічної еквівалентності та рекомендації щодо стратегій перекладу дозволяють перекладачам уникати помилок і забезпечувати точність, ясність та юридичну визначеність перекладів.

Виклад основного матеріалу

4.1 Відмінності правових систем.

Українське та німецьке право належать до континентальної правової сім'ї, проте суттєві відмінності існують у структурі правових інститутів та змісті окремих термінів, наприклад: українське поняття «цивільне право» охоплює три великі галузі – приватне, сімейне та спадкове право, тоді як німецький термін *'Zivilrecht'* стосується лише приватноправових відносин; термін «заставне право» в Україні відповідає більш широкому колу зобов'язальних відносин, тоді як німецьке *'Pfandrecht'* має суворо визначений порядок застави майна та обмеження щодо застосування.

Ці відмінності вимагають від перекладача точного визначення обсягу та меж терміна, щоб уникнути помилок у юридичній інтерпретації документа.

4.2 Проблема термінологічної еквівалентності.

Основною проблемою перекладу є терміни, що не мають прямих відповідників у іншій правовій системі, наприклад: *'Consideration'* (англ.) у договірному праві означає «зустрічне задоволення», тобто юридично необхідне благо або компенсацію, яку отримує сторона договору. У німецькому праві аналогічного терміна немає, тому переклад здійснюється описово як *'Gegenleistung'* («взаємне задоволення» або «взаємна винагорода»).

Особливо небезпечний рецидив (українське кримінальне право) не має прямого аналога в німецькому праві; переклад здійснюється описово як *'besonders gefährlicher Rückfall'*, що відображає концепцію повторного вчинення злочину після попереднього покарання з урахуванням підвищеної суспільної небезпеки. Це демонструє, що точний переклад юридичних термінів потребує аналізу функціонального змісту, а не лише словникового значення.

4.3 Приклади та стратегії перекладу.

Буквальний переклад використовується для термінів із чітким аналогом, наприклад: *'Grundgesetz'* → «основний закон», *'Strafgesetzbuch'* → «Кримінальний кодекс».

Функціональний еквівалент застосовується, коли термін виконує аналогічну функцію, але має іншу назву, наприклад: *'equity'* (англ.) у фінансовому контексті перекладається як «власний капітал», а не «справедливість», оскільки передбачає економічну функцію, а не правову абстракцію; *'Beschluss'* (нім.) у судовій практиці означає «постанову суду», що видається судом для вирішення організаційних або процедурних питань, хоча українське слово «рішення» може не повністю відобразити цей зміст.

Описовий переклад / коментар – для термінів без прямого відповідника; *'besonders gefährlicher Rückfall'* → «особливо небезпечний рецидив, що означає повторне вчинення злочину після попереднього покарання»; *'Gegenleistung'* → «зустрічне задоволення, тобто обов'язкове благо або послуга, що отримується однією стороною договору в обмін на зобов'язання іншої сторони».

4.4 Точність і ясність

Юридичний переклад вимагає виключення будь-яких двозначностей. Для цього перекладач використовує: офіційні переклади міжнародних документів, електронні бази даних: IATE, Beck-Online, академічні та спеціалізовані глосарії, що дозволяють перевіряти відповідність термінів у різних правових системах.

4.5 Ресурси перекладача.

Офіційні законодавчі акти – Конституції, кодекси, закони, наукові коментарі – аналітичні статті та монографії, що пояснюють правові інститути, академічні словники – наприклад: *'Creifelds Rechtswörterbuch'*, *'Beck-Online'*, спеціалізовані англо-німецькі та українсько-німецькі словники.

4.6 Культурні та системні відмінності.

Юридичні терміни відображають національні правові традиції та специфіку системи. *'Grundgesetz'* («Основний закон») у Німеччині – це документ, який має вищу юридичну силу, але його структура і статус відрізняються від Конституції України. Аналогічно, терміни *'Landtag'* або *'Bundesrat'* не мають точних українських відповідників, оскільки політичні та адміністративні функції цих інститутів не збігаються з українськими.

4.7 Стилiстичні особливості.

Німецькі юридичні тексти характеризуються: довгими реченнями з багатьма підрядними частинами, складною структурою

синтаксису та високим рівнем формалізації. Перекладач повинен вирішити, чи зберігати структуру оригіналу, чи адаптувати її для українського читача, не втрачаючи юридичної точності. Наприклад: німецьке: *„Der Täter, der in der Absicht handelte, eine rechtswidrige Tat zu begehen, wird bestraft“*. Українське: «Особа, яка діяла з наміром вчинити протиправне діяння, підлягає покаранню». У перекладі структура спрощена для зрозумілості, але зміст та юридична точність збережені.

4.8 Типові помилки перекладу.

Калькування – буквальний переклад без урахування контексту *‘equity’* → справедливість (у фінансовому значенні). Неправильний вибір еквівалента – термін відтворено не за функцією, а за словником.

Ігнорування культурних відмінностей – наприклад, переклад *‘Grundgesetz’* → Конституція без пояснення, що структура і правовий статус документів різні. Втрати точності через адаптацію синтаксису – надмірне спрощення речень може змінювати юридичний зміст.

Висновки. Переклад юридичних термінів німецькою мовою є складним та багатогранним завданням, яке потребує від перекладача високого рівня міждисциплінарної компетентності, що поєднує знання мови, правової системи та культурно-правових особливостей обох країн. Основні труднощі, з якими стикається перекладач, пов’язані з відмінностями правових систем України та Німеччини, відсутністю повних термінологічних еквівалентів, а також зі специфікою синтаксису та стилістики німецьких юридичних текстів.

Для забезпечення високої якості перекладу необхідно системно використовувати офіційні ресурси та спеціалізовані словники, що дозволяє знайти точні або функціональні відповідники юридичних термінів. Крім того, ефективним є застосування різних стратегій перекладу: буквального перекладу, функціонального еквівалента, описового пояснення або адаптації термінів, які не мають прямих відповідників. При цьому перекладач повинен враховувати культурно-правові відмінності, а також системну специфіку обох правових систем, щоб забезпечити не тільки мовну, а й юридичну точність перекладу.

Особливої уваги заслуговує роль перекладача як культурно-правового медіатора, який виступає посередником між двома правовими культурами, гарантує міжсистемну еквівалентність перекладу та сприяє правильному тлумаченню юридичних термінів у міжнародному контексті. Таким чином, високоякісний переклад юридичних текстів можливий лише за умови комплексного підходу, що поєднує лінгвістичну точність, глибоке знання правових систем і розуміння культурних особливостей, що забезпечує правову визначеність, точність і адекватність перекладу.

Література:

1. Šarčević S. *New Approach to Legal Translation*. The Hague: Kluwer Law International, 2000. 312 p.

2. Mattila H. *Comparative Legal Linguistics: Language of Law, Latin and Modern Lingua Francas*. Farnham: Ashgate, 2013. 367 p.
3. Creifelds C. *Rechtswörterbuch*. 23. Auflage. München: C.H. Beck, 2019. 1800 S.
4. Koller W. *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. Tübingen: Narr Francke Attempto, 2011. 423 S.
5. Vermeer H. J. Skopos and Commission in Translational Action. Venuti, L. (Ed.). *The Translation Studies Reader*. New York: Routledge, 2008. P. 221–232.
6. Кійко І. Особливості перекладу правничих текстів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. № 39. С. 88–94.
7. Шевчук Л. Переклад юридичної термінології в умовах європейської інтеграції. *Науковий вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка*. Філологія. 2021. № 2(12). С. 112–119.

Tupikova T., Kozak T. Features of Translating Legal Terms into German

Summary. The article examines the features of translating legal terminology from Ukrainian into German, taking into account significant differences between the legal systems of Ukraine and Germany, which determine the specificity of translation in this field. It is emphasized that legal translation is one of the most complex areas of translation, as the accuracy and adequacy of content conveyance directly affect the legal validity of documents and their practical implications. The study identifies the main difficulties in legal translation, including the absence of full terminological equivalents, the specific syntax of German legal texts, differences in the structure of legal institutions, and cultural-legal discrepancies, which require not only linguistic but also intercultural expertise. The article systematizes types of terminological equivalence full, partial, and absent and examines key translation strategies such as literal translation, the use of functional equivalents, descriptive explanations, or adaptation of terms lacking direct correspondents. Examples of complex legal terms requiring contextualization or clarification are provided. The importance of authoritative sources specialized legal dictionaries, glossaries, and EU electronic databases (IATE, Beck-Online) is highlighted. The study concludes that successful legal translation is possible only with the translator's interdisciplinary competence, encompassing language proficiency, legal knowledge, and cultural awareness. The findings can be applied in professional translation practice, in teaching translation studies, and in the processes of harmonizing and adapting Ukrainian legislation to European Union standards, ensuring legal precision and cultural adequacy of translations.

Key words: legal translation, terminological equivalence, German language, legal systems, translation strategies.

Дата першого надходження статті до
видання: 16.04.2026

Дата прийняття статті до друку після
рецензування: 07.05.2026

Дата публікації (оприлюднення)
статті: 26.05.2026